

ANALYSIS OF NEW CURRICULA FOR THE LOWER SECONDARY STAGE OF BASIC EDUCATION FOR GENERAL TRAINING IN "PHYSICAL EDUCATION AND SPORT"

Chavdar N. Stoychev

ABSTRACT: This report will analyze developed by experts at the Ministry of Education and Science, new curricula on the subject "Physical Education" for the lower secondary stage of basic education.

KEYWORDS: curricula, physical education and sport.

Изследването е финансирано по проект № РД-08-89/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания“ на ШУ „Епископ Константин Преславски.“

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните 20 години системата на физическото възпитание и спорт изпадна в криза, която се изразява в ограничаване обхвата на децата, юношите, възрастните и хората в неравностойно социално положение в практикуването на спорт и социален туризъм и представянето на елитните състезатели в международните прояви. Състоянието на системата за физическото възпитание и спорт у нас е закономерен резултат от политическите, икономическите и социалните промени в обществото.

В опит да променят това през последните години държавните и обществените органи и организации актуализираха многократно своите позиции в опит да формират сред подрастващите ценности и интереси, свързани с изграждането на съзнателно и позитивно отношение към спорта и здравословния начин на живот.

ИЗЛОЖЕНИЕ

През тази учебна година (2016-2017г.) във връзка с влизането в сила на новия „Закон за предучилищното и училищното образование“ започна поэтапното въвеждане на нови учебни програми по всички предмети, изучавани в българските детски градини и училища. Новият Закон за предучилищното и училищното образование, беше обнародван в ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г. и влезе в сила на 01.08.2016 г.

Една от съществените промени в него е по-ранното завършване на основно образование – след седми клас и възможността да се получава диплом за средно образование (първи етап) след 10. клас, с който обаче не може да се кандидатства във висше училище. Тези промени са един успешен според нас опит да се отстрани едно разминаване, което съществуваше досега, невъзможността да се завършва училище на 16 години, възраст до която според българското законодателство образованието е задължително. Така се дава възможност на желаещите да напуснат образователната система след 16 години и да започнат работа, да получат диплом за средно образование. А на желаещите да продължат своето образование във висши училища да получат една по-профилирана подготовка в 11. и 12. клас.

В настоящия доклад ще разгледаме новите учебни програми за общообразователна подготовка по дисциплината „Физическо възпитание и спорт“ за пети, шести и седми клас.

Новата учебна програма за пети клас е приета със заповед № РД09-1857 от 17.12.2015г., и влезе в сила през 2016-2017 учебна година. Програмата за шести клас е утвърдена със заповед № РД09-300 от 17.03.2016г. и по нея ще се обучават учениците през 2017–2018 учебна година, а тази за седми клас (утвърдена със заповед № РД09-1093/25.01.2017г.) ще бъде въведена през учебната 2018-2019г.

Общата структура на новите учебните програми е следната:

- Кратко представяне на учебната програма
 - Очаквани резултатите от обучението в края на класа (Таблица 1)
- Таблица 1. Очаквани резултатите от обучението в края на класа**

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ, ОТНОШЕНИЯ
ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ	

ИЗБИРАЕМИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

❖ Задължителните области на учебно съдържание са: *лека атлетика, гимнастика, спортни игри.*

❖ Избираемите области на учебно съдържание, включени в новите учебни програми, са: *плуване, водни спортове; туризъм, ориентиране и зимни спортове; ракетни спортове; фитнес, бойни спортове; шахмат.*

Изисква се овладяването на учебното съдържание по лека атлетика, гимнастика и на два отборни спорта от спортните игри. От избираемите области на учебното съдържание – на един спорт или на една двигателно-познавателна дейност.

Изборът на вид спорт/двигателно-познавателна дейност се осъществява от училищното ръководство съобразно условията, възможностите и традициите на училището, интересите на учениците и квалификацията на учителя по физическо възпитание и спорт.

- Учебно съдържание (Таблица 2)

Таблица 2. Учебно съдържание

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ		
ИЗБИРАЕМИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ		

❖ Задължителни области на учебно съдържание:

✓ *лека атлетика;*

✓ *гимнастика;*

✓ *спортни игри.*

❖ Избираеми области на учебно съдържание:

✓ *плуване, водни спортове;*

✓ *туризъм, ориентиране и зимни спортове;*

✓ *ракетни спортове;*

✓ *фитнес, бойни спортове;*

✓ *шахмат.*

➤ Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината.

➤ Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците.

➤ Дейности и междупредметни връзки.

За сравнение ще представим и структурата на старите учебни програми:

I. Общо представяне на програмата

II. Цели на обучението и възпитанието

III. Очаквани резултатите от обучението по физическо възпитание и спорт и IV. Учебно съдържание – представени в една обща таблица (Таблица 3).

Таблица 3. Очаквани резултатите от обучението по физическо възпитание и спорт и Учебно съдържание

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки)			
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия по теми	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
Основни ядра		Ученикът трябва да усвои:	Понятията се усвояват на практическа основа.	На ученика трябва да се даде възможност да:	
Допълнителни ядра					

Основните ядра са: *лека атлетика, гимнастика и спортните игри*, а допълнителните са: *водни спортове, туризъм, танци и бойни спортове*.

V. Специфични методи и форми за оценяване постиженията на ученика в съответния клас.

VI. Организационно-методически указания.

Това което веднага прави впечатление при сравнение на учебните програми, е значително по-олекотената и прегледна структура на новите учебни програми. Старите първа (Общо представяне на програмата) и втора точки (Цели на обучението и възпитанието) са обединени в една – Кратко представяне на учебната програма. Старата таблица, обединяваща трета (Очаквани резултатите от обучението по физическо възпитание и спорт) и четвърта точки (Учебно съдържание) в новите учебни програми е разбита в две отделни таблици (Таблицы 1 и 2), а 6 колона (Възможности за междупредметни връзки) е изнесена в края на новите учебни програми като отделна таблица (Таблица 4).

Таблица 4. Дейности и междупредметни връзки (5 клас)

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
1. Компетентности в областта на българския език	Познава и използва пътеводител за „100-те национални туристически обекта”.
2. Умения за общуване на чужди езици	Описва и прилага основни изисквания от международния правилник по вид спорт
3. Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите	Описва устройството на компас. Определя азимут. Описва състояния на дихателната система и на организма при преход и катерене.
4. Дигитална компетентност	
5. Умения за учене	
6. Социални и граждански компетенции	Разграничава условни топографски знаци и използва топографска карта. Определя основни географски посоки. Участва в спортни и туристически състезания. Назовава факти, събития и образци на изкуството от древността, свързани с физическото възпитание и спорта.
7. Инициативност и предприемачество	
8. Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Изпълнява български народни танци и хора.

9. Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Изпълнява закалителни процедури. Формира способност за контролиране на мускулните усилия. Дефинира и разграничава фазите на движение при скок на дължина и на височина.. Прилага мускулни усилия за хвърляне на малка плътна топка на дължина. Изпълнява самостоятелно и в група упражнения от основната гимнастика и упражнения с изправителен характер. Демонстрира отговорност и оказва помощ при изпълнението на гимнастически упражнения. Прилага баланс на тялото си при влизане и излизане от гребна лодка. Оказва помощ при водни инциденти без пряк контакт. Прилага правила за здравословно хранене. Използва правила за предпазване от травми и лична отговорност за прилагането им в свободното време. Прилага основите на техниката по вид спорт. Участва в групови и отборни взаимодействия.
--	---

Раздела „Специфични методи и форми за оценяване постиженията на ученика в съответния клас“ се запазва и в новите учебни програми, но към текста описващ начина на оценяване има добавена и таблица с препоръчително процентно разпределение на отделните оценки (Таблица 5).

Таблица 5. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците

Не по-малко от три текущи качествени оценки от практически изпитвания за всеки учебен срок, в които се включват и теоретични знания	50%
За контрол и оценка на физическата дееспособност една оценка в началото и в края на учебната година с отчитане на индивидуалния прираст в постиженията	25%
Оценка от други участия (работа в час, оказване на помощ, самостоятелна работа, участие в спортни състезания)	25%

Представеното процентно разпределение в таблица 5 е еднакво за шести и седми клас, единствено за пети клас се препоръчва за трите текущи качествени оценки от практически изпитвания процентите да бъдат 55%, а оценката от други участия да представлява 20% от сročната оценка.

Непосредствено преди тази таблица в новите учебни програми е добавен нов раздел „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“, в който се посочва, че за изучаване на задължителните области на учебното съдържание се предвиждат 75%, а за изучаване на избираемите области – 25%, след което в табличен вид е представено препоръчително процентно разпределение на основните дейности в задължителните учебни часове (таблица 6).

Таблица. 6. Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината(5-7 клас)

За овладяване на нови знания	47%
За прилагане на изученото учебно съдържание в игровата дейност	29%
За развиване на двигателни качества	18%
За диагностика на физическата дееспособност	6%

Този раздел успешно заменя точка VI. „Организационно-методически указания“ в старите учебни програми, която според нас беше много непълна и липсваха конкретни насоки и информация.

По отношение на съдържанието, поради ограничения обем на доклада, ще обърнем внимание само на основните промени в новите учебни програми по „физическо възпитание и спорт“ за 5.-7. клас.

Първата промяна, която прави впечатление, е замената на старите **основни и допълнителни ядра** на учебно съдържание с новите термини **задължителни и избираеми области** на учебно съдържание. Тази промяна е много точна и актуална и отразява налагащата се през последните години в европейската образователна система нова концепция, при която пасивната роля на учащите в процеса на обучение се заменя с едно по-активно тяхно участие, давайки им възможността да избират част от материала, който да изучават.

Най-съществената разлика в новите учебни програми е по отношение на ученото съдържание в задължителната област гимнастика. Допълнителното ядро „танци“ в старите учебни програми вече ще се изучава в задължителната област гимнастика от първи до дванадесети клас под името „**Народни хора и танци**“. В пети клас учениците ще разучават „Право тракийско хоро“ и „Тракийска ръченица“, в шести клас – „Малешевско хоро“, а в седми клас – „Пайдужка тройка“ и „Свищовско хоро“.

Друга съществена промяна в новите учебните програми е включването на **дейности за АФВ** (адаптирано физическо възпитание) за всички области на учебно възпитание, в които се предвижда изучаването на двигателни действия съобразно индивидуалните възможности на **лица с увреждания**.

Прави впечатление и значително по-големият избор, който имат учениците в избираемите области на учебно съдържание. Вместо старите четири ядра *водни спортове, туризъм, танци, бойни спортове* в новите програми се предвижда избор на една от шест избираеми области: *плуване, водни спортове; туризъм, ориентиране и зимни спортове; ракетни спортове; фитнес, бойни спортове; шахмат*.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение можем да обобщим, че според нас новите учебни програми по „физическо възпитание и спорт“ за 5.-7. клас са изготвени съобразно новите тенденции в съвременните образователни системи. Те са представени точно и ясно и между всеки клас съществува логична приемственост в предвиденото за изучаване учебно съдържание.

Включването на народните танци и хора като задължително за изучаване учебно съдържание е подходящо според нас начин за запазване и възраждането на българските традиции и духовност. Дали точното им място трябва да е към задължителната област на учебно съдържание „гимнастика“ и как точно ще се реализира на практика, са въпроси, на които предстои да бъде отговорено през следващите няколко години.

References:

1. Curricula - MES website:
<http://www.mon.bg/?go=page&pageId=1&subpageId=28>
2. Law on pre-school and school education, State Gazette № 79, 13.10.2015
<http://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=97877>

гл. ас. д-р. Чавдар Николаев Стойчев,
катедра: ТМФВ и спорт, ШУ „Епископ Константин Преславски“
e-mail: ch.stoychev@shu.bg